

NIC 2018

M C U K K

"Volunteer Spirit for Sustainable Social Development"

จิตอาสากับการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3
The 5th National and the 3rd International Conference 2018

หน่วยงานเจ้าภาพร่วม Co-hosts

28-29 มีนาคม 2561
March 28-29, 2018

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen Campus

NIC
2018

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3
The 5th National and the 3rd International Conference 2018

"Volunteer Spirit for Sustainable Social Development"

จิตอาสา กับ การปฏิบัติงานเพื่อสังคมในระบบทุนนาชาติ

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3
The 5th National and the 3rd International Conference 2018

หน่วยงานจ้าวภาระร่วม Co-hosts

28-29 มีนาคม 2561, March 28-29, 2018
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus

เล่มที่ 2

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
30 หมู่ 1 ตำบลโคกสัก อําเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทร. 0-4328-3547 ต่อ 114 โทรสาร 0-4328-3399
www.kkmcu.ac.th

มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา
เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมในระบบทุนนาชาติ
Buddhist University
for International Mental and Social Development

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3
The 5th National and the 3rd International Conference 2018

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus

กระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพ

The Process of Managing the Sangha

พระศรีสัจญาณมนี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การบริหารงานเป็นเรื่องของการทำงานที่เป็นขั้นเป็นตอนและคิดอีก อย่างหนึ่งคือการทำงานที่มีการวางแผนเพื่อที่ทำงานได้อย่างไม่ผิดพลาดหากมีการวางแผนงานก่อนลงมือ ดังจะนี้เห็นได้จากนักวิชาการที่ได้ออกแบบเป็นโมเดลหรือ ขั้นตอนการทำงานและการบริหารงานให้หล่ายๆ แนวคิดการบริหารไว้ว่า การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์การ เรียกว่า วิธีดีที่สุด (one best way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์การจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ไม่มีลักษณะใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จากการศึกษา (case study) จำนวนมากและวิเคราะห์ว่าวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะหลักของการบริหารไม่มีรูปแบบที่แน่นอนและต้องดูโดยเฉพาะการบูรณาการการบริหารได้นำหลักทฤษฎีซึ่งเป็นศาสตร์ในการบริหารมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อให้คณะสงฆ์ได้ใช้หลักการบริหารที่มีระบบนำไปสู่กระบวนการพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการบริหาร; กิจการคณะสงฆ์; ประสิทธิภาพ

Abstract

Management is a matter of stepping up and another thought is the work that is planned to work without error. If you plan to work before as can be seen from the scholars who designed the model or workflow and management of many ideas that Management is the form of leadership, structure, bureaucracy and the role of management in an organization can be applied to the organization called the best way (one best way) However, the manager of each organization will face a unique situation with its own characteristics. There is no universal principle that is applicable to every problem. Managers must study management. They have a lot of experience in case study and analysis. Which way can be used in new situations as well. Because of the principle of management, there is no definite and fixed form. In particular, the integration of management has led the theory, which is the science of management used in the administration of the monk. In order for the monks to use the management principles that lead to the development process.

Keywords: Management Process; Ecclesiastical Affairs; Efficiency

1. บทนำ

กระแสโลกภัยวัฒน์ทำให้โลกเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นโลกที่ไร้พรหมดด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากการแสโลภัยวัฒน์ จึงทำให้มีความต้องการทำด้านวัฒนธรรมต่อเนื่องและรวดเร็ว ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบทท้องถิ่น มีการแข่งขันกัน สูงทุกรดับอาชีพ เนื่องจากการพัฒนา ทางด้านวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเมืองการปกครอง อย่างมากทางด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเมืองการปกครอง

สังคมไทยประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมหลายสถาบัน แต่สถาบันที่มีความใกล้ชิด กับคนในสังคมมากที่สุด และเป็นสถาบันที่มีฐานของสังคมก็คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา โดยเฉพาะสถาบันศาสนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยนั้นนับถือพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีความเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของคนในชาติ และยังแสดงถึงสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ เป็นที่มาของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จริยธรรม ประเพณี และการขัดเกลาทางสังคม ถ้าพิจารณาองค์ประกอบของพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอนมีพระสัมมาเป็นผู้เผยแพร่ธรรม ให้แก่ อุบาสก อุบาสิกา หรือประชาชน ดังนั้นการพิจารณาความสัมพันธ์ ระหว่างพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นองค์กรทางศาสนาที่เป็นพื้นฐานของสังคมและพระภิกษุสงฆ์ กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมแล้วจะเห็นได้ว่าไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (พระมหาธุคกติ จันทรลักษณ์, 2548 : 73) วัดเป็นศูนย์การแท้การรวมใจของของบรรดาพุทธศาสนิกชนทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคม ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น ความมั่นคงให้แก่สังคม ช่วยลดปัญหางานสังคม ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุม หรือกล่าวได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางของศาสนาและวัฒนธรรม ที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต และเป็นเอกสารลักษณ์ของสังคมซึ่งจะพาไปด้วยการแสดงออกทางศีลปะธรรมคดี คติธรรมขนบธรรมเนียม จริยธรรม ประเพณี เป็นต้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดและพระสงฆ์ ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมแล้ว พระสงฆ์ยังมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรมเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่างๆ มากมาย เช่น การพัฒนาสังคม (พระธรรมปี ภูก/(ป.อ./ปยตโต), 2541 : 44) การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส ได้ยกผู้ที่ได้รับความลำบากหรือกระทั่งการช่วยแก้ปัญหาฯ ที่เกิดขึ้นในสังคมวัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาซึ่งจะช่วยสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างดี

การจัดโครงการสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชนิเวศน์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับการควบคุม และส่งเสริมกิจกรรมคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมณฑล แห่งองค์การในพระราชนิเวศน์ คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนาศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแพร่ 5) การสาธารณูปการ 6) การสาธารณสุข เศรษฐกิจ ฯ ลฯ ออกเป็นเหลืออีก 4 ข้อก็คืองานในความรับผิดชอบของสังฆมณฑล แห่งองค์การทั้งสี่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 นั้นเอง (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี 2560)

จากสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของวัดทำให้ประชาชนเดื่อมดรัห แหล่งหันหลังให้วัดเพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจพบว่า วัดบางวัด มีลักษณะและบทบาทเปลี่ยนไปจากเดิม 5 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่ง วัด

เดิมเคยเป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณรกล้ายเป็นที่อยู่ของคฤหัสดีมากกว่า ลักษณะที่สอง วัด เดิมเคย บวชเรียนของลูกหลวงในห้องถินก็กล้ายเป็นที่บวชของคนหนุ่มจากห้องถินอื่น ซึ่งแม้แต่อุปชนายกยังไม่ รู้จักประวัติของผู้บารrophาอุปสมบทมา ก่อน นับเป็นจุดอันตรายจุดหนึ่งต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ลักษณะที่สาม วัด ซึ่งเคยเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน กล้ายเป็นที่ทักทิพของคนรร่อง ลักษณะที่ สี่ วัด ซึ่งเป็นระยะเบี่ยงเบี้ยง สถาปัตย์ ขาดความร่มรื่น ทำให้ประชาชนไม่ศรัทธา และไม่อยากเข้าวัด ลักษณะที่ห้า วัด ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางทางกิจกรรมทางสังคมที่พึงประนองาก็กล้ายเป็นแหล่งอบายมุขล้าหากพระสงฆ์ใน ประเทศ ซึ่งมีจำนวนมากมีความรู้ความเข้าใจว่า การพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือการพัฒนาคน Jessie ช่วยกัน ชี้แจงให้ประชาชน และผู้นำประเทศเข้าใจ เพราะพระสงฆ์มืออาชีพและเชี่ยวชาญในด้านทุกรายดับ และวัด เป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างสูง ทั้งที่ดิน สิ่งก่อสร้างศาสนสถานบุคลากร เงิน ศรัทธา จะมีการบริหาร จัดการอย่างไร จึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก้สังคมตามอุดมการณ์ทางศาสนา (พระมหานุสก์ จันทร์ ลักษณ์, 2548 : 73) จากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมไทยในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจ ทำให้ สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์แบบพ่ออาศัยกันของคนในชุมชนในสังคมเปลี่ยนไปเป็น ต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคมบริโภคในยุค ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรม มีมากขึ้น และขาดศรัทธาใน พระพุทธศาสนาวิธีชีวิต ของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัฒนาชีวินิจฉัยที่ เป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหา ที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ (ประเทศไทย วะสี, 2539 : 54) เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ วัยหุ่นงามไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องจากสาเหตุ คือพระภิกษุ บางส่วนกระทำมิ诚信ของพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตนไม่ถูกต้องให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน มีการสร้าง โบสถ์วิหารเกินความจำเป็นวัดบางวัดอาศัยกลวิธีในการธุรกิจดึงดูดให้คนยืนยันบุริจาร์หรัพย์เพื่อตอบ แทนทางวัดถูกเป็นสำคัญการบริหารจัดการในองค์การได้ก็ตาม จุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ต้องการให้บรรลุ จุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลอยู่เสมอ ทั้งนี้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ คน หรือ บุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การ จัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) องค์ประกอบทั้ง 4 ประการ มีความสำคัญมาก แต่ องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์การคือคนหรือ บุคลากร ใน การบริหารจัดการใน องค์การทางศาสนาเกี่ยวกับ วัดจะเจริญรุ่งเรือง เป็นที่ร่มรื่นเป็นที่ศรัทธา และอำนวยประโยชน์ชุมชนมาก น้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้างในสิ่งที่ วิหาร ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์ และ การเงิน จะมีความสมบูรณ์เพียงได้ก็ไม่มีความหมาย ถ้าบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอใน การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญช่วย จันทร์ เส้า, 2544 : 8) การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุ สามเณรภายในวัดเป็นสำคัญเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น มีหน้าที่ในการบริหารจัดการ วัด ในด้านต่างๆ นับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้พระเจ้าอาวาส มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพ ใน การปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็น จะต้องมีความสามัคคี และทำงานให้สอดคล้อง สัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตามเจ้าอาวาสนั้นมีภารกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้า อาวาส ตามภารกิจ ของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแพร่ ด้านสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสุข (ธีรุณิ ทองโอษฐ์, 2544 : 50)